

VESTNIK

NOTICIERO

1969

Ob 25-letnici vetrinjske tragedije

IV

1970

XXI

**DRUŠTVO SLOVENSКИH PROTİKOMUNISTIČNIH BORCEV
IN KONZORCIJ VESTNIKA**

vabita vse protikomunistične borce in sploh vse rojake
k sv. maši zadušnici za

generala LEONA RUPNIKA

in njegove pomorjene sodelavce:

dr. Lovra Hacina, Narteja Velikonjo idr.

Sv. mašo bo v nedeljo, 6. septembra ob pol desetih daroval
delegat msgr. Orehar v kapeli Slovenske hiše.

VESTNIK je glasilo slovenskih svobodnjakov, vključenih v ZDSPB. Izdaja ga konzorcij. Predsednik Edi Škulj, Ramón Falcón 4158, Suc. 7, Buenos Aires. Ureja uredniški odbor: Miha Benedičič, Karel Mauser, Anton Skubic, Rudolf Smersu. Upravnik: Janez Kralj, Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Bs. Aires.

VESTNIK (Noticiero) es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Editor y redactor responsable: Eduardo Škulj, Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) is the voice of slovenian anticommunist veterans.
Ovitek: arh. Jure Vombergar

Naročnina: Argentina 700 pesov, Južna Amerika: enakovrednost v dolarjih, ZDA, Kanada: 3.50 dolarja, Evropa: enakovrednost ameriško-kanadske naročnine. — Za letalsko dostavljanje doplačati 3.50 dolarje.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko, Estados Unidos 425, Bs. Aires (33-7213)

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.036.986.

VESTNIK - NOTICIERO

1970/IV — 1-9-1970

Director: Eduardo Škulj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires (7)

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.036.986

Slovenski duhovnik

Slovenski protikomunistični borci smo ponosni na to, da je bila — kakor vedno v zgodovini — slovenska duhovščina s svojim škofom na čelu na strani ogromne večine slovenskega ljudstva in njegovih borcev za vero in svobodo tudi v času največje slovenske nesreče — komunistične revolucije. Zato se sedaj ob petindvajsetletnici vetrinjske tragedije z vso hvaležnostjo spominjamo zlasti tistih slovenskih duhovnikov in mladih bogoslovcev, ki so v obrambi krščanskih in slovenskih svetinj izgubili svoje življenje. Dolg je seznam teh duhovnikov in bogoslovcev. Samo duhovnikov ljubljanske škofije je bilo strašno mučenih in umorjenih 63, bogoslovcev pa 31.

Ob vetrinjski tragediji so slovenski duhovniki — kurati v domobranskih edinicah doživeli isto usodo kot ostali domobranci. Skupaj z domobranci je bilo tedaj vrnjenih 14 domobranskih kuratov in več bogoslovcev, ki so bili med domobranci. Naj navedemo imena vrnjenih domobranskih kuratov, katerih večina je bila umorjena v Teharjih. To so bili: Horvat Ivan, Frelih Franc, Kerč Boris, Klobovs Anton, Kunstelj Franc, Mavec Jakob, Polda Anton, Pezdir Franc, Remškar Ivan, šink Matija, šolar Jože, Trček Stanko, Zorman Viktor in Zorman France (po podatkih iz Matice mrtvih 4).

Ko bomo po svoboditvi domovine na številnih moriščih v Sloveniji postavljali spominske kapele za pobite borce za vero in svobodo, bomo vanje na častno mesto vklesali imena umorjenih slovenskih duhovnikov, da bodo naši potomci vedeli, da je bil slovenski duhovnik vedno skupaj s slovenskim ljudstvom — tudi v njegovi najtežji dobi.

Ko bomo po osvoboditvi domovine na številnih moriščih v Sloveniji pa se hvaležno spominjamo tudi tistih slovenskih duhovnikov, ki so nas spremili v begunstvo. Že petindvajset let nam nudijo duhovno hrano v slovenskem jeziku, se trudijo z vzgojo naših otrok, nam pomagajo v naših duhovnih in telesnih potrebah. Hvaležnost in spoštovanje je najmanj, s čimer jim moremo vračati vse dobro, ki ga nam nudijo.

V nočeh brez spanja . . .

Kje sta, sinova naša draga,
naše veselje, naša nada?
V nočeh brez spanja kličem vaju.

Iz Vetrinj poslana sta bila domov.
Ali ima Domovina premalo grobov?
V nočeh brez spanja molim za vaju.

Kje obstal je vajin korak,
kje, v smrt, je padel junak?
V nočeh brez spanja iščem vaju.

Kje je vajina misel bila,
ko se je zadnja solza potočila?
V nočeh brez spanja tolažim vaju.

Prvi, ki bi moral biti hiši steber,
opešanim staršem podpornik skrben.
Od prvega dne Mariji izročeni —
Zvesto si hodil pod njeno zastavo.
Upam, da Te je Ona sprejela v rajsko slavo.
Zaročenka Te je vabila, pridi, skupaj bova hodila!
A Ti si rekel: Bog, Domovina, potem šele družina!
Bog žrtev je sprejel, da Vero in rod bo naš otel.
Srce mi pravi, da Teharje so kraj,
ki hranijo moj zemski raj.
V nočeh brez spanja romam tja.

Moj Bog, srce mi poka,
ko mi brat mori otroka.
V nočeh brez spanja mu prosim spoznanja.

In mlajši:
Sama pesem in veselje,
ker so izpolnjene Ti srčne želje,
da s prijatelji greste nad sovraga
in ga preženete z domačega praga.

Revež! Šel si škozi št. Vid,
sestradan, pretedan, na natezavnice navit.
Srčno vse muke si prestal, nekoč se celo smejal.
Po Judeževu so Te izpustili, da so zunaj Te umorili
in si kot Pilat roke umili.

V spanju si prišel povedat,
da obsojen si na smrt.
V nočeh brez spanja vežem Ti mrtvaški prt.

Marija, Mati bolečin, tudi on je bil Tvoj sin.
Ko minejo noči brez spanja,
in se pred nami odpre Večna zarja,
takrat, sinova naša draga,
naše veselje in naša nada,
pripravita za nas kotiček
za nas večni odpočitek
in skupaj bomo vsi veseli
večno Alelujo peli.

(Napisala Pozničeva mama v spomin na svoja dva sina, ki sta bila vrnjena iz Vetrinja.)

Rudi Bras

Pozitiven protikomunizem

Med zadnjo svetovno vojno pri nas v Sloveniji — nikjer drugod po Evropi — so komunisti z revolucijo vsiljevali svojo ideologijo. Naš narod te ni hotel sprejeti. Trdno je veroval v zmago zaveznikov — v zmago svobode nad suženjstvom okupatorja. Toda, ker so komunisti izvajali nasilje, se je moral narod sili upreti s silo. V ta protikomunistični odpor so se vključile vse naše demokratske politične stranke, ker so vedele, da je njih delovanje po vojni (med njo jih je okupator prisilil v molk) možno le v svobodi — a ne komunistični! Protikomunistični odpor se je med narodom posplošil in v Slovenskem domobranstvu dosegel svoj višek.

SD je bila izključno protikomunistična sila, ustanovljena z dekretom šefa Ljubljanske pokrajine — generala Rupnika — a s tihim privoljenjem v katakombah delujočih vseh demokratskih političnih strank. Tej vojski so dali skupni imenovalc: protikomunisti, pač, za lažjo razlago Zaveznikom, sklicujoč se na mednarodno pravo, ki govori o policijskih četah pod okupatorjem.

Ta skupni nastop proti diktaturi komunizma, je dokaz naše slovenske politične zrelosti!

Spretno politično manevriranje mednarodnega komunizma, ki je imel svoje pripadnike: partijce med okupatorjem samim in gotovo nič manj med zavezniki, je s silo preprečil načrte naše skupne protikomunistične fronte. Pred premočjo — ne slovenskega — ampak mednarodne komunistične vojske se je ta protikomunistična sila umaknila v zavetje anglo-ameriške vojske in z Vetrinjsko tragedijo doživela največje osebno in narodno razočaranje.

Po sreči posameznika in naključni opredelitvi zapadnih demokracij se je tisti del naše skupne protikomunistične fronte, ki se ga Vetrinjska tragedija ni dotaknila, znašel v tujini pod spet skupnim imenovalcem: **protikomunistična emigracija!**

V začetku manj, pozneje pa vedno bolj delovna: ekonomsko neodvisna in politično — v soglasju vseh že zgoraj omenjenih demokratskih strank — protikomunistično usmerjena. Na vseh popriščih: političnem, socialnem in gospodarskem, kulturnem in verskem dosega visoka mesta po vseh kontinentih, si pridobiva ugled, za ceno sramote vladajočemu komunističnemu nasilstvu doma. Podzavestno pa gradi mednarodno protikomunistično fronto, kot protiutež mednarodnemu komunizmu.

Ko bodo „sinovi revolucije“ utonili v času, bo tudi naša domovina deležna „odjuge“ in v prvih naslednikih gotovo po sovjetskem vzorcu. Priznali bodo zmotno bratomorstva med okupacijo, priznali zločine in zmotno po vojni s prižiganjem sveč po grobovih njih žrtev, a protikomunistična emigracija bo tista, ki bo opozarjala, da v sencah teh sveč, teh luči preže volkovi v ovčjih oblačilih na — nove žrtve! Prvenstvena naloga naše protikomunistične emigracije bo takrat to igro razkrinkati in opozarjati vso javnost na tiste politične kaline, ki bodo s tujim perjem okrašeni sedali na komunistično „vejico miru“!

Naša protikomunistična emigracija v svobodnem svetu predobre ve, da dialoga s komunisti ne more biti, dokler so oni na oblasti. Vemo, da bi bil tak dialog le prevara, kot Grčarice in Turjak. Vemo pa tudi, da se mora narod doma zadovoljevati z drobtinicami iz prebogato obloženih komunističnih miz. Z delovanjem naše protikomunistične emigracije se te drobtinice lahko spremenijo kot so že v drobtine, ki drobtine sicer ostajajo, a samo dotlej, dokler ne bo zmagala vsenarodna svoboda, ki je podlaga tudi naši protikomunistični emigraciji in ji daje pravo osnovo za njen obstoj.

Ena prvih dolžnosti nas preživelih protikomunističnih borcev je buditi med emigracijo narodno zavest, saj smo veterani slovenske protikomunistične vojske, Slovenskih domobrancev, in smo se borili pod našo neomadeževano slovensko zastavo proti komunizmu, ki tepta še danes tiste duhovne vrednote, ki so bistvo naše krščanske civilizacije in preko tisočletne kulture, kar je temelj odlike vsakega človeka.

Če bi ostali doma, nam ne bi bilo treba poudarjati protikomunizma, ker bi z vrednotami krščanske omike stali na pedestalu civiliziranih narodov. Ker pa smo šli v emigracijo zaradi komunizma, nam mora biti v čast in ponos, da smo živi člani protikomunistične emigracije. Le taki bomo uživali ugled po vseh svobodnih deželah, ki že okušajo naše preizkušnje izpred 25 in več let.

Da bo emigracija dosegala svoj namen, mora biti enotna! Te enotnosti ne more nuditi nobena politična stranka sama, ampak le vse skupaj pod skupnim imenovalcem: **Protikomunistična emigracija!**

LJUBELJSKI PREDOR

(Odlomek iz knjige „Na dolgo pot“, ki jo avtor spisuje in pripravlja)

Kot vse dni poprej je oznanila zarja sijajno spomladansko jutro. Ljubelj se je kopal v soncu, zemlja se je kljub visoki nadmorski višini že oddevala v bujno gorsko zelenje, vse naokrog so kukale radi tople in zgodnje pomladi gorske rožice iz jas in skalnih razpok, za katerimi se je v odšojnih kotanjah skrivalo na kupe snega. Toda dnevi so mu bili šteti, zakaj narava je iz polnih prs dihala pomlad, da je vse dišalo po njej in si jo čutil v slehernemu utripu. Tako je bila povsod navzoča, da se je človek potapljal v njeno razkošje in pozabljal svoj bedni položaj.

Tisti dan je bil praznik vnebohoda Gospodovega. Zvonovi pri Sv. Ani na Ljubelju so ga oznanili že zarana in vabili k praznovanju. Med begunci je bilo več duhovnikov in zaradi udeležbe ljudstva pri službi božji ni bilo zadrege. Svoje stvari v baraki sva z ženo pospravila že zgodaj zjutraj, saj o spanju itak ni bilo govora, in sva vse, z mojim kolesom vred, naložila nazaj na Brodarjev voz, ki se je potem s spočitimi konji vzpel na zadnji klanec pred tunelom in se ustavil na ploščadi. Iz barak smo jo ubrali po bližnjici proti cerkvi. Nekaj časa gre steza dokaj položno po prijetni vzpetini, a se kmalu zažene strmo v goro, da smo krepko natezali mišice v kolenih, preden smo dospeli do ceste in premagali zadnjo strmino nad cesto. Med potjo se mi je bežno obnovil zaradi sv. Ane spomin na domačo podružno cerkev v Češnjicah, kjer smo na god te svetnice, ki — kot tu — kraljuje v glavnem oltarju, njeno slavo prepevali o počitnicah in je v njeno čast zadonela stara, slavna pesem:

Počేశčena sveta Ana
z božjo milostjo obdana.
Mati božje Matere,
Lepo zarjo si rodila,
zemljo z lučjo razsvetlila,
zveselila grešnike.

Po slovesnosti v cerkvi smo se podali v zgornje Anžlovo na kosilo, potico in štruklje. Skoro ustrašil sem se, ko sem se zavedel, kam so se moje misli zagledale. Saj ne gremo na žegnanje v Češnjicah! Od tod ne vodi pot v Anžlovo na potico in štruklje, marveč pot v tuji svet, v pomanjkanje in stradež.

Po maši smo se pred cerkvijo srečali z nekaterimi vodilnimi begunci, s katerimi sem prvo noč na begu prespal v kranjskem župnišču, iskali

izhoda iz nove zagate, ki je kakor blisk z jasnega udarila med množico. Oddelek nemških vojakov, ki je stražil vhod v predor, je tebi nič meni nič zaprl vhod v tunel za pešce in vozila. Ljudi in vozove, zbrane že v veliki množini pred vhodom v še ne izdelani rov, so nemški vojaki s silo pognali v klanec proti vrhu prelaza. Ljudje so prosili, jokali, kleli in se upirali, a vse ni nič pomagalo. Videli smo na lastne oči, kako so začeli poganjati živino in potiskati vozove po cesti nad cerkvijo v največje strmine in naravnost fizično smo trpeli z nesrečnim ljudstvom. Hoteli so biti med prvimi v tunelu ter se v ta namen niti pri barakah niso ustavili, sedaj so pa prvi pognani v največjo stisko.

Tistih nekaj članov Narodnega odbora, ki so bili tačas pri Sv. Ani, se je odločilo skupno posredovati pri poveljniku nemškega oddelka, naj odpre vhod v tunel. Poiskali so ga in mu kratko razložili, da na dolgi poti že močno utrujeni ljudje ne bi zmogli težkega prehoda čez prelaz. Nemo-goče bi bilo čez prelaz spraviti vozove, ker je vprežna živina na koncu svojih moči. Zato naj se predor odpre, da bo ljudem in vozilom mogoče po ravnem priti na drugo stran gorovja.

Nemec je mrzlo poslušal. Na njegovem obrazu se je odražalo sovraštvo. Trdo je odgovoril:

„Imam strikten ukaz nikogar spustiti v tunel.“

Obrnil se je, da bi šel. A ga niso pustili.

„Z vami nimam kaj razpravljati!“ je zaripel v obraz jezno zavpil. „Poberite se odtod! Če takoj ne zginete, vas bom dal na mestu postreliti.“

Vsak nadaljni poskus bi bil brez pomena. Posredniki so se pomešali med množico in naročili, naj ljudje potrpijo in počakajo prihoda domobranske izvidnice. Niso sicer izrekli, a vsak je lahko uganil, da bodo domobranci prehod — če treba — izsilili z orožjem. Vendar so mnogi bili tako neučakani, da so se drug za drugim peš in z vozovi zagnali v breg nad cerkvijo sv. Ane, da bi bili čimprej na oni strani. Zdi se mi, da sem med njimi zapazil tudi prijatelja Marka Bajuka, ravnatelj gimnazije, ki je s svojim „fuksom“ vozil moj nahrbtnik od Medna do Kranja; a zanj me ni skrbelo, ker sem vedel, da je njegov voz majhen, konj pa velik in močan. Na Brodarjevo „barko“, kjer se je vozilo tudi najino skromno imetje, si še pomisliti nisem upal.

Tekle so ure, dan se je že zdavnaj nagnil čez poldne, a celotni položaj se ni niti za pičico spremenil. Tisti, ki smo bili prepričani, da bo predor končno vendarle odprt, smo upali in čakali. Bilo je že proti večeru, hladen veter je zapihal in treba je bilo poiskati nekaj bolj toplega za okrog života, da bi se k vsej mizeriji končno ne pridružil še moker nos in vnet vrat. Razvezal sem na vozu svoj nahrbtnik in izvlekel iz njega toplo jopico za ženo in zase. Ko sva imela polne roke dela s to rečjo, sva zaslišala ne-navaden nemir in premikanje ljudi okrog. Kaj se je neki zgodilo, da so nenkrat postali tako glasni in nemirni? Pogledala sva krog sebe in zagledala

visok steber črnega dima, ki se je dvigal proti nebu iz smeri barak. Zlezla sva z voza in pohitela na rob ploščadi, kjer se je odprl očem grozljivo pretresljiv prizor. Na več mestih so bile kot poper suhe lesene barake v ognju. Plameni so se krivenčili in vrtinčili z elementarno močjo visoko v zrak, ko so enkrat predrli strehe in zajemali stavbo za stavbo. V nekaj trenutkih je bila vsa ravnina z barakami pod cerkvijo eno samo ognjeno morje. Takega požara svoj živ dan nisem videl. Jasno je bilo, da je bil ogenj podtaknjen, a kdo so bili požigalci, se takrat ni dalo ugotoviti, pozneje pa smo imeli dovolj vsakdanjih skrbi in težav, da bi se bili zanimali za požig nemških barak na slovenski zemlji.

Gledal sem pošastno silo ognjenega elementa in sem tisti trenutek vedel: vsa slovenska domovina bo v ognju krvave revolucije zgorela. Kar so rodovi zgradili velikega in vrednega na polju krščanske kulture, je danes v ognju in bo jutri pepel. Vsa obširna prizadevanja, da bi zagotovili narodu v gospodarskem in socialnem oziru zagon v novo življenje in napredek na osnovi vekovitega nauka iz evangelija, bo dokončno zgorelo v ognju brezbožnega materializma. Napori naši, da bi dvignili kmečki stan, srčiko naroda, iz mrtvila v samozavesten, pa napredku in uveljavljanju stremeč rod svobodnjakov, so zapisani prahu in pepelu. Domovina je v ognju, in sikajoči zublji pod cerkvijo sv. Ane so simbol cele slovenske zemlje. Na pogorišču bodo gradili z nasilejm novo, marksistično brezversko družbo, kmeta bodo zdecimirali in pahnili v popolno brezpomembnost, kdor se bo upiral odredbam partije, bo zgubil svobodo ali celo življenje; — domovina Jegliča, Slomška, Evangelista Kreka... je v ognju, in če bo kaj ostalo, se ne bo moglo svobodno razvijati. Nastala bo nova domovina, z drugačnimi ljudmi in drugačnimi ustanovami, ki jih bo komaj mogoče prepoznati. Svoboda javnega dela in prepričanja bo zgorela, nova svoboda bo „svoboda“ na ukaz, pogled na življenje in svet bo usmerjen po edinem merilu dialektičnega materializma.

Ker take domovine nočemo, smo danes zbrani pred karavanškim cestnim predorom, in v ognjenih valovih nad barakami gledamo simbol ognja komunistične revolucije, ki ga pogasiti nismo mogli.

Težko je v človeškem življenju ostati zvest svojim načelom in biti pokonci mož.

Žena je imela opravka s svojimi stvarmi na vozu... Odločila se je v lepo spleten in v narodnih barvah in motivih okrašen cekar zložiti poleg jestvin nekaj najbolj nujnih stvari za vsakdanje potrebe. V ročni kovček je spravila vse listine in dokumente, dodala tople volnene jopice za nočni hlad in še nekaj majhnih kosov obleke in perila za prvo silo.

Ko je bilo vse to v cekarju in kovčku, ju je podala z voza meni v roke, večji kovčeg na vozu zaprla, ga pustila tam in zlezla z voza.

„Pripelji sem kolo in bomo na eno stran balance obesili cekar, na drugo ročni kovčeg. Biti moramo pripravljeni, da se ob prvi priliki zmuz-

nemo v predor. Ko bomo enkrat notri, nas nihče več ne bo podil ven. Kaj bo z vozom in kdaj bo prišel za nami, je v zraku.“

„Jaz sem trdno prepričan, da bodo domobranci predor odprli, če ne drugače, s silo,“ sem ji odvrnil. „Oboroženi so do zob, ne bodo še pustili komandirati od male nemške edinice. Potem bodo tudi vozila zapeljala v črno luknjo in, upam, srečno prišla na drugo stran. Vendar je tvoj ukrep glede kovčka in cekarja umesten. Četudi bi velikega kovčka ne bilo za nami, bova za prvo silo shajala. Smo v položaju, ko je sproti treba reševati najbližje probleme, od danes do jutri. Kaj bo pojutrišnjem, bomo videli in primerno ukrepali.“

Ravno sem pripeljal kolo izza voza, ko začujemo na klancu pod cerkvijo ropot motornih koles. Oba z ženo se hitro premakneva na mesto, od koder je bilo videti na zadnjo veliko serpentino pod predorom ob cerkvi. Z znatno hitrostjo, kolikor jo je dovoljevala z vozovi in ljudmi napolnjena cesta, so se na motorjih bližali z brzostrelkami in bombami oboroženi vojaki, ki po vsem videzu niso bili ne Nemci, ne domobranci. Ko so se toliko približali, da je bilo mogoče razločiti njihove čepice, sva s toplim občutjem ugotovila, da imajo na glavi pristne srbske šajkače, kakor jih nosijo četniki. Od kod so se pa ti vzeli? Kakor da bi hipoma zrasli iz tal, so se pojavili pred nemško stražo ob predoru.

Očividno so vprašali za komandanta, zakaj v nekaj trenutkih je bil ta pred njimi. Nekako iznenaden je ogledoval pred seboj kosmate obraze z dolgimi lasmi, na katerih so čepele šajkače, in je vedel, s kom ima opravka. Četniki so veljali tudi pri nemškem vojaku za borce, s katerimi se ni šaliti. Kaj so sprva govorili, na daljavo ni bilo mogoče razločiti, dokler ni postalo jasno, kaj četniki hočejo, ko je četica bradatih mož na povečje snela z ramen brzostrelke in jih z napetimi petelini naperila proti Nemcu. Jasno je bilo, da so zahtevali prehod skozi tunel, ki jim ga je ta odklonil.

„Job tvoju švabsku majku!“ je bilo vse, kar je doseglo moje uho.

Ko so vojaki nemške posadke videli svojega poveljnika pred naperjenimi puškami, so mu prihiteli od vseh strani na pomoč, pa so jih četniki ustavili. Nastala je velika zmešnjava ne samo med begunci, ampak tudi med nemško edinico, ki je stražila vhod v predor. Stražniki z nasajenimi bajoneti so se zmedli ob drznem četniškem nastopu, in videč Srbe pripravljene za napad, so zapustili svoja stražniška mesta in tekli na kraj nevarnosti.

Napočil je trenutek, ko je bila dana prilika izkoristiti zmedo. Hitro sem vrgel cekar na en ročaj balance, kovček na drugega, pograbil kolo, prijel ženo za roko in se pomešal med množico pred vhomom v rov. Čutiti je bilo, da so na enako priložnost čakali tudi drugi, kajti val se je hitro začel gibati proti luknji, in preden se je bila mogla situacija s četniki rešiti tako ali drugače, sva že bila v temnem rovu. Ni torej bilo pri tisti priči mogoče videti in vedeti, kaj so bojeviti borci z juga dosegli. Zvedeli smo kasneje, ko so se pojavili za nami begunski vozovi, in še bolj smo

vedeli, ko se je naslednji dan prigugala za nami tudi „barka“ s kahlico za malega Lojčita.

Kako se je zadeva razpletala in končno razpletla, smo podrobno zvedeli od očitvidcev. Srbski četniki so z vikom in krikom najprej „švabe“ po svoji šegi ozmerjali, nato pa brez ugovora zahtevali, da celotna nemška posadka odloži orožje, sicer bodo iz brzostrelskih pušk odprli ogenj in celotno edinico brez usmiljenja postrelili. Nemci so iz govorice, ki so o četnikih krožile med njimi, spoznali, da bi bila obramba jalova. Zato so se odločili za kompromis. Predlagali so poraščenim šajkačarjem, da se bodo umaknili od vhoda v predor, če jim ti dovolijo nositi orožje. Četniški poveljnik je na to pristal pod pogojem, da se cela četa umakne čez vrh prelaza na Koroško. Medtem bodo uravnavanje prometa v predor prevzeli četniki sami, dokler bo to potrebno.

Tako so karavanški cestni predor slovenskim beguncem odprli in zavarovali srbski četniki, ki so tja prispeli pred domobranci — če je vse to res, kar so očitvidci o tem junaškem četniškem nastopu vedeli povedati.

Za naju se je začela trnjeva pot skozi dolgo luknjo. Kaj človeka v življenju vse ne doleti, sva s kancem resignacije tožila drug drugemu, ko sva se metala po luknjah in kotanjah nedodelanega predora. En nepreviden korak, pa ti noga spodleti in se scela zvrneš po tleh; samo mali trenutek nepazljivosti, pa se ti stopalo pogrezne v mehko blato, do gležnja. Na vsakih nekaj korakov stopiš na spolzko ilovico in so noge v vedni nevarnosti, da si katero zviješ ali celo zlomiš. Človek bi se za tako pot v svobodo res lepo zahvalil, če bi položaj ne bil tako vražje resen. Navsezadnje pa moraš biti še zadovoljen in vesel, da so te sploh spustili v to kotanjasto brozgo!

Nemci so predor sami uporabljali. Zato so vse večje razpoke v sicer skalovitem ostenju, kjer je bilo nevarno, da bi se skozi nje usula prst in drobno kamenje in predor zamašilo, skrbno in temeljito zabetonirali, čeravno pronicanja vode s tem niso ustavili. Kapljala je, ponekod kar curljala v gostih curkih na tla, jih zamakala in polnila z vodo luknje in kotanje, da je bilo kakor po velikem nalivu. Na nekaterih mestih, kjer voda ni imela nobenega odtoka v zemljo, so se naredile cele luže. Katero med njimi je bilo mogoče obiti, katera pa je kratkomalo zalila celotno cestišče in ni bilo druge izbire kot pogumno stopiti v mlako in pri tem zajeti poln čevelj ilovnate vode. Potem je v čevljih na vsak korak zažmikala blatna voda, dokler ni topla noga sčasoma mokroto posušila. To pa ni bilo kmalu. Na vsak način je bila hoja vse prej ko prijetna.

Meni je bilo na takem res nemogočem terenu kolo v veliko oporo. Trdno sem držal balanco z obema obeškoma z desno roko in vozil kolo kar moč daleč od sebe, da bi se ne zvrnil čezenj, za levico pa se me je držala žena z majhno žepno svetilko v drugi roki, da je vsaj skromno razsvetljevala pot pred nogami. Pogumno in vdano je nosila težki križ bega na svojih ramah in zopet in zopet svarila, naj stopam previdno, da si

ne zlomim noge. Kar sem vedel že zdavnaj poprej, se je znova in očitno izpričalo v tem strahotnem tunelu: sama do okraja uboga, ni mislila nase, ampak name. Bral sem v svetovni literaturi, da tako mislijo in ravnaajo izredne žene z veliko dušo in ljubečim srcem. Škoda, da jih ni mnogo. Ali jih morda je?

Pot skozi predor je trajala celo večnost. Pomikali smo se naprej zelo počasi, večkrat se ustavili, kadar je bilo kaj narobe, pa spet lezli po polžje. Kolikor se morem spominjati, se ni za časa našega prodiranja skozi predor nobeno vozilo pojavilo v njem. Če bi se bilo, bi bila stiska in nadloga še večja, ker bi se bilo treba umikati. Opazil sem pa po izhodu na koroški strani kmalu begunske vozove, ki so hitro drseli po klanecu v dolino in nas prehitevali; takoj za njimi smo se morali kar pošteno umikati nemškimi vojaškimi osebnimi avtomobilom in velikim tovornjakom, polnim vojaštva in robe. Kaj, če bi nas vse to bilo doseglo v predoru? še misliti si nisem upal. A en nauk za življenje se mi je znova potrdil, da namreč ni zlepa kaka tegoba tako velika, da bi ne mogla biti še večja. In sem bil ob tej misli hvaležen, da naša ni bila še večja.

Nekomunisti in protikomunisti

V raznih tujih — pa tudi slovenskih — publikacijah naletimo na dva izraza za ljudi, ki niso komunisti. Imenujejo jih nekomuniste ali protikomuniste. Sta pa to dva pojma z različno vsebino.

Nekomunist je človek, ki ni komunist. S tem pa še daleč ni rečeno, da odklanja komunizem ali pa se celo bori proti njemu. Na svetu je ogromno nekomunistov, torej ogromno ljudi, ki jih komunizem kaj malo briga, ki ga verjetno niti ne poznajo in nimajo do njega nobenega odnosa.

Popolnoma nekaj drugega pa je protikomunist. To je človek, ki komunizem dobro pozna, ki ve, da je zlo, zoper katerega se mora boriti z vsemi sredstvi, ki so mu na razpolago, sicer bodo uničene vse pozitivne sestavine svobodnega in krščanskega sveta.

Slovenski vaški stražarji, domobranci, legijonarji, četniki in drugi protikomunistični borci niso bili samo nekomunisti, ampak so bili in — tisti, ki so ostali živi — so še odločni protikomunisti, odločni borci za svobodo, demokracijo in krščanske in slovenske ideale.

Zato ni samo neprimerno, ampak naravnost žaljivo, ako kdo slovenske protikomunistične borce imenuje samo „nekomuniste“. Pričakujemo, da se v slovenskih zdornskih publikacijah kaj takega ne bo dogajalo.

SPOMINSKE PROSLAVE OB 25-LETNICI VETRINJSKE TRAGEDIJE

Petindvajsetletnica vetrinjske tragedije je nas — protikomunistične in svobodoljubne Slovence — po vsem svobodnem svetu združila v veličastnih spominskih svečanostih. Ob spominu na strašno morijo smo ponovili prisego, da hočemo nadaljevati boj zoper komunizem z vsemi sredstvi, ki so nam na razpolago, da hočemo osvoboditi domovino, da ne more biti v odnosu do komunizma in komunistov nobenega omahovanja in zato niti sence kake koeksistence.

Slovenski protikomunistični borci, združeni v ZDSPB, smo sodelovali pri skupnih spominskih proslavah; kjer pa teh ni bilo, smo jih mi sami pripravili in povabili nanje slovenske protikomunistične emigrante.

Slovenci v zdomstvu so se letošnjih jubilejnih spominskih svečanosti udeleževali v izredno velikem številu in s tem dokazali, da je v njihovih srcih spomin na junake še vedno svež in živ.

V naslednjem želimo podati kratek prikaz letošnjih spominskih proslav.

ARGENTINA

Buenos Aires

Višek vseh spominskih proslav je bil letos gotovo v Buenos Airesu, tako po številu udeležencev kakor tudi po odlično pripravljenih javnih manifestacijah, ki so zajele vse protikomunistične Slovence in imele širok odmev tudi v argentinski javnosti. Treba pa je takoj močno poudariti, da je dala poseben, iskren, domač in tudi svečan značaj vsem proslavam navzočnost našega zveznega predsednika pisatelja **Karla Mauserja**. Slovenci v Argentini so prav po njegovi besedi globoko dojeli smisel velike žrtve naših junakov.

Za nas — slovenske protikomunistične borce — so se spomske proslave začele takoj po prihodu Karla Mauserja v Buenos Aires s poklonitvijo pred spomenikom junakov v Slovenski hiši. Zbrani okoli svojega zveznega predsednika, ki je svojo prvo misel in besedo posvetil pomorjenim junakom, smo začeli spomske svečanosti, ki so trajale ves mesec junij in pustile nepozaben vtis v srcih vseh Slovencev v Argentini.

Spomske proslave v Argentini je pripravila Zedinjena Slovenija, slovensko predstavniško društvo v Argentini, ki je na predlog svojega predsednika Boža Stariha povabilo na te proslave pisatelja Karla Mauserja.

Pred spomenikom junakov

Osrednja notranja spomska proslava je bila v nedeljo 7. junija v Slovenski hiši v Buenos Airesu. Takega obiska Slovenska hiša v vsem svojem obstoju še ni doživela. Bilo je navzočih nad 1500 ljudi.

Začetek proslave je bil pred spomenikom junakov. Na znak s trobento mladega slovenskega trobentača Mihe Skubica je vsa množica rojakov obmolnila. Takoj nato so predstavniki slovenskih organizacij in domov na čelu s častnima gostoma — argentinskim generalom Bartolome Gallo in pisateljem Karlom Mauserjem — položili cvetje pred spomenik. Mogočen moški zbor, sestavljen iz pevcev vseh slovenskih pevskih zborov v Buenos Airesu, je zapel „Vigred se povrne“ in „Poljana toži“.

Sv. maša za vse žrtve

Po tem svečanem poklonu pred spomenikom so se rojaki podali k sv. maši v dvorano Slovenske hiše, ki je bila to pot mnogo premajhna, da bi mogla sprejeti vse obiskovalce.

K oltarju na odru je pristopil direktor slovenskih dušnih pastirjev v Argentini monsig. Anton Orehar, ki je imel pa evangeliju globok govor s tole vsebino:

Vsakoletno obnavljanje našega odločilnega trenutka slovenske zgodovine bi moglo postati le gola zunanja formalnost brez prave vsebine, ali pa bi mislili, da s tako spominsko prireditvijo izpolnimo vse obveznosti.

Dejansko pa je prav to prilika, da se zahvalimo Bogu za vse, kar nam je dal, se mu zahvalimo za trpljenje, katerega so morale prestati naše žrtve, bodisi oni, ki so darovali življenje v teh letih, bodisi oni, ki trpijo omejenost svobode, ali izgubo domovine kot razseljenci po svetu, čeprav imamo do nje polno pravico.

Ta prilika je trenutek posebnega izraza spoštovanja vsem žrtvam, „ki so vse storili za nas“. Njim se imamo zahvaliti za življenje, njim se imamo zahvaliti za vse ohranjanje po božji dobroti v letih begunstva, v teh letih življenja v tujini. Kje bi bili v moralnem pogledu naši možje, ločeni od žena, ali žene, katerim so pobili moče ter materam sinove in so ostale same z malimi sirotami v taboriščih, sredi tujega sveta, izpostavljeni najhujši pokvarjenosti. Isto velja za naše fante in dekleta ter študente.

Nam pa ostane trenutek posebnega razmisleka, kako izpolniti svojo nalogo, da ohranimo to, kar smo dosegli ter vse izpolnimo, bodisi v duhovnem, nadnaravnem ali stvarnem pogledu ter tako zagotovimo zdravje rodov. Vse delo se naj vrši v povezanosti med seboj, ki vključuje spoštovanje človeka, resnice in svobode različnih mnenj, ki so k skupnemu blagru. Ta svoboda je najlepši spomenik našemu begunstvu in največja tolažba bratom, ki ne morejo svobodno govoriti. Potrebna nam je povezava, da pridemo do zmage, saj Kristus še za satana pravi v današnjem evangeliju: „Ako je kraljestvo samo v sebi razdeljeno, tako kraljestvo ne more obstati.“

Slavnostno zborovanje

Po končani sv. maši je stopil na oder Božo Stariha, predsednik Zedinjene Slovenije, ter je pozdravil vse navzoče, posebej častnega predsednika

vseh letošnjih spominskih proslav, generala B. Gallo in pisatelja Karla Mauserja.

Po teh pozdravnih besedah je stopil na oder Karel Mauser in spregovoril besedo v počastitev pomorjenih junakov in ostalih žrtev. Redko smo Slovenci v Argentini slišali tako kleno in globoko besedo, in redko kdaj so rojaki s tako napetostjo in v taki tišini sprejemali govornikove besede. Za vse so bile Mauserjeve besede veliko doživetje. Te besede bodo v srcih vseh, ki so jih slišali, še dolgo odmevale. Vestnik je ta govor v celoti objavil v svoji zadnji številki.

Ko je izzvenela zadnja Mauserjeva beseda, so prisotni — kljub žalni proslavi — nagradili govornika z burnim in dolgotrajnim ploskanjem.

Nato je bil na odru gledališki prizor „Kri in kamen — pričevanje za junij“, odrska suita za 25 let krvi in kamna v Rogu, ki jo je sestavil Nikolaj Jeločnik in jo tudi podal skupaj s Fridom Beznikom.

Mogočna zunanja manifestacija

Naslednjo nedeljo, 14. junija je Zedinjena Slovenija pripravila tudi zunanjo manifestacijo, da z njo opozori argentinsko javnost na dogodke pred 25 leti. Ta manifestacija je obstojala iz sv. maše v buenosaireski katedrali in položitve venca in spominskih govorov pred spomenikom argentinskega osvoboditelja generala San Martina.

Po soglasni sodbi je bila ta manifestacija ena najbolj mogočnih, kar so jih pripravili Slovenci v Argentini. Ogromna katedrala je bila napolnjena do zadnjega kotička. Sv. mašo je ob somaševanju osmih slovenskih duhovnikov daroval najvišji predstavnik katoliške cerkve v Argentini kardinal Caggiano, ki je naslovil na zbrano množico izredno lep govor.

Vsa ta ogromna množica se je nato podala pred spomenik generala San Martina, ki stoji na obširnem trgu istega imena. V katedrali in na trgu je bilo okoli 3000 ljudi, kar je rekordna številka, ki jo Slovenci dosežemo samo na vsakoletnem romanju v Luján.

Pred spomenik so nato predstavniki slovenske skupnosti skupaj z generalom Gallo in Karlom Mauserjem položili venec. Spomenik pa je obkrožila skupina 200 narodnih noš. Na ploščad spomenika je stopil general B. Gallo in v ognjevitem govoru pozdravil Slovence, orisal njihove boje za svobodo ter jih bodril k vztrajnosti v tem boju, ki mora končati z zmago pravice.

Za njim je stopil na ploščad Miloš Stare in s krepko besedo orisal zločin komunizma pred 25 leti, zločin, ki vpije do neba. Tudi ta govor je Vestnik v celoti objavil v svoji zadnji številki.

Sledil je silno ganljiv prizor, ko je okoli 700 učencev in učenk slovenskih šol — vsi z rdečimi nageljni v rokah — pričelo mimohod pred spomenikom. Vsak izmed njih je pred spomenik položil šopek rdečih nageljnjev — v hvaležen spomin na dvanajstisoč pomorjenih junakov.

Tiskovna konferenca

Za dne 26. junija je Zedinjena Slovenija povabila argentinske časnikarje v „zlato dvorano“ City hotela v Buenos Airesu na tiskovno konferenco. Udeležilo se jo je lepo število zastopnikov največjih argentinskih dnevnikov, tednikov in revij ter tudi televizijskih postaj. Časnikarji so dobili večjo količino tiskanega gradiva o dogodkih pred 25 leti v Sloveniji.

Konferenco je začel predsednik Zedinjene Slovenije **Božo Stariha**. Takoj nato je **Pavle Fajdiga** prikazal zbranim časnikarjem vso strahoto komunistične revolucije na Slovenskem in še posebej pokol Slovenske narodne vojske že po končani vojni. Po končanem referatu je odgovarjal časnikarjem na stavljena vprašanja.

Ob tej priložnosti je lic. **Tine Duh** predstavil navzočim slovenski prevod argentinske velepesnitve **Martin Fierro**.

Velike spominske manifestacije v buenosaireški katedrali in pred spomenikom generala San Martina ter tiskovna konferenca so imele zelo lep odmev v argentinskem časopisju. Objavljena niso bila samo poročila in slike o teh slavnostih, ampak tudi članki o Slovencih in zlasti o dogodkih v juniju 1945.

Pripominjamo, da so slovenski protikomunistični borci pri vseh spominskih slovesnostih vneto sodelovali.

Mendoza

Velika slovenska naselbina v Mendози je imela svojo spominsko proslavo petindvajsetletnice Vetrinja v nedeljo 14. junija. Predstavniki mendoških Slovencev so na proslavo povabili pisatelja **Karla Mauserja**, ki se je vabilu z veseljem odzval. In prav to je dalo vsej proslavi poseben pečat.

Začetek spominskih proslav je bil s sv. mašo pri sestrah mercedarkah. Sv. mašo je daroval dušni pastir mendoških Slovencev č. g. **Jože Horn**, ki je svojo pridigo navezal na dogodke pred 25 leti ter pozval vse navzoče, da ohranijo ne samo časten spomin in spoštovanje vsem tisočerim žrtvam, ki so dali svoje življenje za vero in domovino, ampak da tudi nadaljujejo njihovo delo.

Po sv. maši so se v dvorani Slovenskega doma zbrali — lahko rečemo — prav vsi Slovenci iz Mendoze ter bližnje in daljne okolice.

Pred pričetkom sporeda je predsednik **Pavle Bajda** ob viharnem ploskanju izrekel dobrodošlico pisatelju **Karlu Mauserju**. Fantje in dekleta pa so mu izročili slovenski šopek.

Sledil je skrbno pripravljen spored spominske proslave. Ob silueti slovenskega junaka-mučenika je zbor zapel tri pesmi. Sledili sta dve audiovizualni predstavi in kratek nagovor predsednika **Pavla Bajde**. Nato je stopil na oder **Karel Mauser** in spregovoril tako kot le on zna.

Zelo sem vesel, da vas morem srečati.

In vesel sem, da morem tu daleč pod andskimi gorami z vami obhajati ta vaš skromni, pa lep spominski dan.

Četrt stoletja je minilo, odkar smo begunci; četrt stoletja, odkar je nad našo domovino zagorela rdeča zvezda; četrt stoletja, odkar je naša domača zemlja sprejela dvanajst tisoč naših slovenskih življenj.

Dragi prijatelji! Nismo zbrani tu, da bi žalovali. Tu smo, da slavimo moč in zmago slavje Duha, ki je gorel v tistih težkih dneh v vseh, ki jih danes ni več. Znani dogodki so že daleč za nami. Prehajajo v zgodovino. Duh pa je ostal živ.

To je najbolj čista, najmočnejša dediščina; dediščina, ki jo bomo lahko izročili svojim otrokom. Samo to bodo lahko dojeli in razumeli.

Glejte, preteklost je kakor vélika dvorana, kjer stoje okameneli dogodki, okamenelo trpljenje, okamenele solze. Stopamo mimo vsega; vse nam je doznavno: vaški stražarji in Turjak; četniki in Grčarice; domobranski pohodi in domobranska pesem; težke solze talcev; koščena telesa žrtev po taboriščih...

Vse je tam razpoloženo — kakor dragocene izkopanine. In v zadnji sobici za to véliko dvorano je svetišče Duha. Zavoljo Njega je posvečeno vse, kar v mimohodu skozi véliko dvorano gledamo.

Dragi moji! Zavoljo Duha so vsi naši mrtvi veliki; zavoljo Duha mi danes lahko živimo.

Videl sem tega vélikega Duha v Turjaku. Kazali ste tu slike. Bil sem tam, od prvega do zadnjega dne. šest sto ljudi, med njimi tudi nekaj žená in otrok, je od 12. do 19. septembra poskušalo, da bi živeli. Po sedmih dneh se je grad predal. In jaz sem takrat kot teolog s sobratom Mrvarjem iz Žužemberka ostal s 34 ranjenci, ki so ležali v gradu.

štiriintrideset ranjencev — med njimi moj dragi prijatelj Kadunc — Rekarjev Francé iz „Ljudje pod bičem“. Vse je bilo pobito. Vse zmetano v eno samo jamo.

Ob tej petindvajsetletnici bi predvsem rad govoril tistim, temu, kar imamo najlepšega v emigraciji, na kar naše upanje zidamo: naši mladini.

Vem, da je nemogoče mladim ljudem pokazati živo to, kar smo mi doživeli. Možno pa je, da tem mladim ljudem damo in izročimo tiste, ki so pred petindvajsetimi leti umirali.

Mnogi ne bodo videli domovine, v kateri smo se rodili, v kateri smo rasli, katero smo morali zapustiti.

Toda tej mladini lahko damo tisto, kar je te ljudi, ki so to našo domovino branili, držalo pokonci do zadnjega diha, da so raje padli, kakor pa da bi Duha, za katerega so živeli, izdali.

Draga mladina! Prvič starejši, ki so vas prinesli; potem vi, otroci, ki ste bili rojeni tu v Argentini, ali pa naši v Severni Ameriki, otroci v Avstraliji:

Vi ste tisti, katerim bomo ob naši zadnji uri dali to, kar smo pestovali petindvajset let.

Ohranite, čuvajte — in naj vam bo sveto, kakor je bilo sveto nam!

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Cleveland

Petindvajsetletnico slovenske tragedije so naši protikomunistični borci, združeni v DSPB, zelo lepo počastili s slovenskim spominskim dnevom, ki je imel dva dela: spominsko akademijo in cerkvene slovesnosti. Oba dela sta izredno lepo uspela in dokazala, da je v slovenskih emigrantih še topel in hvaležen spomin na naše junake.

Spominska akademija je bila v soboto, 6. junija, zvečer v cerkveni dvorani pri Sv. Vidu. Bila je dobro pripravljena in zelo dobro obiskana. Posebno pohvalo zasluži dobra povezava mladine s starejšimi pri skupnem nastopanju. V tem pogledu je bila najmočnejša točka „Nebo žari“, kjer sta skupaj nastopila moški in mladinski zbor pod vodstvom **Martina Košnika**.

Odlična je bila tudi simbolična vaja, ki so jo izvajale članice folklorne skupine „Kres“ pod vodstvom gospe **Ede Vovk** ob petju vojaško--bojevniške žalostinke „Oj Doberdob“.

Otroci, rojeni v Ameriki, so zelo lepo in z velikim razumevanjem zapeli domobransko himno „Oče, mati, bratje in sestre“ ter koroško „Tam, kjer teče bistra Zila“. Ivan in Mary Ann Gorše sta pod vodstvom **Rudija Kneza** ubrano zapela „Polje, kdo bo tebe ljubil.“ **Štefan Vesel** je kazal spominske slike, ki so jih vsi ogledovali z velikim zanimanjem. Akademijo je zaključil moški zbor s pesmijo „Hej, Slovenci“. Posamezne točke sporeda so bile med seboj povezane s kratkimi recitacijami iz **Debeljakove** črne maše.

Govor **Jožeta Melaherja**

Slavnostni govornik na akademiji je bil **Jože Melaher**, ki je v svojem govoru razvijal naslednje misli:

„25 let je za zgodovino kratka doba in premalo časa za umiritev viharjev, ki so do temeljev razdelali stoletja spoštovane vrednote. Umiriti se še ne more duh prežanianih in vest še teži zmagovalce. Čas neprestano prede sedanost, ustvarja nova življenja in prekriva preteklost z duhom mlajšega življenja. A čas ne more preskočiti niti za sekundo praznine, zato je vsako dejanje v sedanosti navezano na neki začetek v preteklosti.

Tudi 25-letnica slovenske narodne tragedije je nerazdružljivo navezana na začetek vojske, na čas, ko so zunanji sovražniki vdrl v našo domovino; razdrli državo, pregnali naše ljudstvo in z ognjem in mečem uničili narodno svobodo.

Prihodnje leto, 6. aprila, bo 30 let začetka slovenske narodne trage-

dije, ki je v grozoti in številu žrtev sovražne okupacije ter vsiljene komunistične revolucije iz leta v leto naraščala, dokler ni ob koncu vojske z vetrinjsko tragedijo bila kupa trpljenja in narodne žalosti napolnjena do vrha.

Vetrinjske tragedije slovenski narod nikoli ne bi smel pozabiti, ker bo prišel čas, ko se bodo enake tragedije nekoč javno spominjali vsi narodi svobodne vzhodne Evrope. Pretresljiva je zato, ker se je zgodila v času, ko je svobodni svet slovesno proslavljal konec vojne in zmago nad nacistično tiranijo. Vsemu svetu svarilna, kako strašno nesrečo morejo povzročiti politične zablode in napake dogovorjene in podpisane od državnikov velesil preko volje prizadetih narodov. Vetrinjska tragedije je udarila večer pečat sramote narodnega izdajstva, ker so komunistični oblastniki po končani vojski brez sodbe v nekaj tednih mučili in pobili več Slovencev, kot so jih fašistični in nacistični okupatorji v 4 letih vojske. Zato naj vetrinjska tragedija ostane dan naše narodne žalosti.

Krivico pa bi storili slovenskim žrtvam za svobodo domovine, če podarjamo in ponavljamo razliko, ali če sploh spregledamo tiste, ki so prvi padli na mejah naše domovine in potem med vojsko in revolucijo od okupatorja in komunistov. Med slovenske žrtve komunistične revolucije spadajo tudi slovenski fantje, ki so kot ameriški vojaki padli v borbi proti istemu sovražniku svobode.

Iz izkušenj poznamo komunizem in njegov odnos do nasprotnikov. Strašne žrtve in trpljenje so nam navrgli in v največji narodni stiski so neodpušljivo nesramno zapeljali slovensko ljudstvo.

Komunistične oblasti so postavile v domovini z državnim — ljudskim denarjem pomembne spomenike slovenskim žrtvam: talcem, žrtvam okupatorskih ječ, koncentracijskih taborišč in takozvane osvobodilne borbe. A ti spomeniki so danes po 25 letih slovenskemu ljudstvu kamenit dokaz zlaganosti komunistične osvobodilne borbe, vklesana gesla o svobodi po zmagi opozarjajo mimoidoče, da so jih zvodila v času narodne stiske.

Na počivališčih naših žrtev ni spomenikov, ni križa, ne znamenja in samo zvezde veseljstva so jim prižgane luči.

Ob tem spominskem dnevu 25-letnice naše narodne tragedije sprejmemo z vso dušo vsenarodno spoštovanje do slovenskih žrtev za svobodo, ker le tako moremo pred zgodovino ponižati komunistične oblastnike v domovini, če bodo še naprej sramotili in poniževali naše žrtve za svobodo domovine.

Pri kulturnih in civiliziranih narodih v mirni dobi preneha sovraštvo do mrtvih nasprotnikov.

Cerkvene slovesnosti

Cerkvene slovesnosti so bile v nedeljo, 7. junija, pri lurški Gospe, Providence Heights, O., Chardon Road. Iz vseh strani Clevelanda so se zbrali Slovenci v tej božjepotni cerkvi. Tudi mnogo starih naseljencev se

je pridružilo, Sprevod narodnih noš (bilo jih je 54) se je ob 10,45 podal od cerkve k lurški votlini, kjer je bilo pred sv. mašo polaganje venca na Marijin kip. Ob 11 je dr. Pavel Krajnik daroval sv. mašo v votlini lurške Gospe za vse tisoče, ki so darovali življenje med zadnjo vojno in komunistično revolucijo in še pozneje do sedanjega časa za svobodo. Med sv. mašo je imel dr. Krajnik izredno globok govor. — Popoldne so bile na istem kraju pete litanije Matere božje.

Slovenski spominski dan v Clevelandu je bila izredno lepa in iskrena počastitev vseh naših žrtev komunistične revolucije ob 25-letnici vetrinjske tragedije.

Gilbert

Društvo slovenskih protikomunističnih borcev v Gilbertu je 21. junija dostojno in spoštljivo praznovalo petindvajsetletni jubilej slovenske Kalvarije v Saint Kevn's church Pengilly.

Zelo bi bilo krivično, ako bi kdo sodil, da smo Slovenci v Severni Minnesoti popolnoma pozabili na svoje drage narodne mučence. Dosledno ohranjamo ljubezen in spoštovanje do onih, ki so junaško umrli pred petindvajsetimi leti za vero in svobodo. To spoštovanje so izpričali številni udeleženci, ki so izkreno posvetili ta dan svojim mrtvim bratom in sestram.

Naša spominska proslava je bila ena najlepših v 25 letih. Društveni duhovni vodja č. g. Janez Šuštaršič nam je omogočil to lepo slavje. V njegovi fari smo prvič skupno prisostvovali sv. maši, ki jo je daroval v slovenskem jeziku za vse tiste žrtve, ki morda pomoči še potrebujejo. Pri tej daritvi je tudi somaševal č. g. Jože Vovk, kar je močno povzdignilo cerkveno slovesnost. Ljudsko petje je vodil naš agilni organist in kulturni delavec g. Vili Kuntara. Med sveto mašo je imel č. g. Šuštaršič globok govor o pomenu in važnosti žive vere, ki je danes na težkih preizkušnjah. Ljudje se vse preveč pehajo za uživanjem na tem svetu. Večjo važnost nologajo na materijo in znanost, kakor pa na življenje po svetem evangeliju. Veliko je potrebno moliti in prositi za močno živo vero, da se ljudje povrnejo nazaj k Bogu in njegovim zapovedim. Kaj pomeni močna živa vera so nam pokazali naši slovenski domobranci pred 25 leti. Oni so prestali mučeništvo in smrt. Dali so svoje mlado življenje za Boga in ljubljeno domovino. V trpljenju so odpuščali sovražniku in ugašala so njih življenja z molitvijo na ustnicah. Kalvarijo so prestali, njih duše pa uživajo večno plačilo.

Po sv. maši se je proslava nadaljevala v cerkveni dvorani. Predsednik društva g. Pavel Bajda je pozdravil vse navzoče in še posebej č. g. Jožeta Vovka, g. Franca Medveda in njegovo soprogo, ki sta napravila več ur vožnje iz južne Minesote. Obenem se je zahvalil gospodu župniku Šuštaršiču za lep prostor in prizadevanje, da se je proslava po načrtu lepo vršila.

Dalje je predsednik na kratko povedal svoje misli ob 25 letnici narodne nesreče. Nato je povzel besedo č. g. Janez Šuštaršič. Razložil je zgodovino

Vetrinjske tragedije. Dalje je predlagal, da se pošlje pismena zahvala dr. Meršolu, ki je pred 25 leti rešil tisoče svojih rojakov mučenja in gotove smrti.

Za gospodom Šuštaršičem je izvajal svoje poglede na preteklost in sedanjost č. g. Jože Vovk. Vsi navzoči smo pozorno sledili njegovi razlagi.

Končno se je predsednik vsem zahvalil za častno udeležbo. Spominski dan je bil sklenjen s pesmijo: Oče Mati.

Franc Zorec

Kdo je odnehal in kdo zmaguje?!

V čudnih časih živimo. Vse se maje, vse se spreminja. Kakor bliski v poletni nevihti, tako si sledijo novice in dogodki: o komunističnih revolucijah tu in tam po svetu, o umorih, o odpeljanih diplomatih, o vojni med Izraelci in Arabci, o vojni v Vietnamu, itd., o vrenju v Južni Ameriki in Afriki, o raznih obiskih. Včasih se zdi, da se vse ruši in da ni izhoda iz zmede sedanjega časa.

V poplavi raznih novic nas je posebno zadela novica o vpostavitvi diplomatskih odnošajev med Vatikanom in Jugoslavijo ter časopisne novice, da gre Tito na obisk v Rim, kjer bo obiskal tudi papeža, in da bo šel papež na marijanski kongres v Zagreb. Mnoge je to zbolelo in zaskrbelo, češ, ali se je tudi Cerkev zamajala in odnehala, popustila in podlegla komunizmu ali vsaj stopila na pot koeksistence.

Premislimo čisto trezno, brez fanatizma. Kdo je odnehal, kdo je popustil? Kdo je pred leti prekinil diplomatske odnošaje z Vatikanom in kdo je sedaj prosil za ponovno vpostavitvev teh odnošajev? Kdo je divje preganjal Cerkev, duhovnike in vernike, pa je moral s takim preganjanjem prenehati? Ali ni bil to Tito? Kdo je torej klonil, popustil in odnehal?! „Mi ne!“

„Papež bo šel v Jugoslavijo, to je udarec za nas protikomuniste“, mi je rekel prijatelj soborec. Kaj je resnica? Če bo šel papež v Jugoslavijo, bo šel med svoje preganjane katoliške vernike, ki so po 25 letih boja in trpljenja zmagali, tako odločno zmagali, da bodo lahko sprejeli v svojo sredo vrhovnega predstavnika katoliške cerkve, ki ga je komunizem vedno smatral in označeval za svojega največjega nasprotnika. Sedaj pa je moral komunistični režim dovoliti, da ta nasprotnik, ki je izobčil Tita, obišče svoje zveste in verne ovce. Teh ovc je namreč toliko, da ni Titu nič drugega kazalo, kot da pred to duhovno veličino in večino kloni, popusti in odneha, ker je izgubil upanje na zmago nad vernimi katoličani.

Če bo opapež res šel v Zagreb in v Marijo Bistričko na marijanski kongres, potem bo to ena največjih protikomunističnih manifestacij sredi komunistične države. Komunizem, ki se že sedaj krepko maje, se bo tedaj zamajal v temeljih, pogum vernih množic se bo silno okrepil, zavest moči bo prevzela katoličane ne samo v Jugoslaviji, ampak v vseh državah za železno zaveso.

Glas o morebitnem potovanju papeža v Zagreb in v Marijo Bistričko je sprožil debato o umestnosti oz. neumestnosti tega potovanja. Že je začelo deževati kamenje na papeža od vseh strani. Razni katoličani — laiki in celo duhovniki — dajejo iz varnega zapečka papežu navodila, kako naj vodi Cerkev v teh težkih časih. Bolj pametno bi bilo, da bi opustili dajanje teh navodil in tudi opustili demagoško pisanje o tem vprašanju. Ali morda papež ne ve, kaj dela? Za katoličane so prav ti dogodki zopet preizkusni kamen zvestobe in zaupanja Cerkvi.

Dobro vemo, da je komunizem zvit in pretkan in bo skušal svoj poraz prikriti z različnimi potezami. Vse to pa mu ne bo nič pomagalo. Že prve neuradne novice so vzvalovile katoličane v Jugoslaviji. Obisk sam pa bi bil pravi triumf, kajti množice, ki odklanjajo komunizem, bodo imele priložnost, da izpričajo ne samo pred papežem, ampak pred vsem svetom svojo vero in svojo jubezen do svobode.

Kdor trezno gleda na dogodke, mora ugotoviti, da dela čas za nas. Komunizem ni zajel širokih množic, ne obvlada ljudstva, nima mladine na svoji strani, niti delavcev in še manj kmečkega prebivalstva. Vajeti mu uhajajo iz rok. Zato popušča.

Mi pa nismo popustili in ne smemo popustiti. Smo na svojem mestu. kakor smo bili pred 25 leti. Še vedno je isti duh v nas. Toda, če dela čas za nas, pa ni s tem rečeno, da naj držimo roke križem in mirno čakamo na zrušenje komunizma. Ne, pri tem rušenju moramo sodelovati z vsemi svojimi silami, za kar je zlasti potrebna edinost med nami in vztrajno delo za končno zmago naše ideje.

Slovenski narod se je žrtvoval v borbi proti komunistični tiraniji na naši zemlji do skrajnosti svojih sil. Njegova politična emigracija izpolnjuje in bo izpolnjevala svoje narodno poslanstvo s tem, da bo na prvem mestu in pred vsem delala za složen nastop in zedinjenje vseh protikomunističnih sil, ki morejo pomagati, da bi narod in domovina dobila demokratične ustanove, socialne in politične svoboščine. Tako bomo na svojem malem področju ustvarili tisto duhovno preosnovo, ki jo morajo izvesti vsi svobodni ljudje, da bodo sposobni za uspešen nastop v cilju, ki je smisel naše emigracije in naše borbe.

Dr. Miha Krek — Zbornik 1959.

„MANTIS KAKOÓN“

(„Mantis kakoón“ je starogrški izraz za prinašalca ali razširjevalca slabih poročil: Homer: Iliada.)

(Nadaljevanje)

2.

V to upov polno razpoloženje je nenadoma udarila strahotna novica o nasilnem vračanju protikomunističnih bojnikov s Koroške, ki je ljudi sprva zbegala, nato pa jih utrdila v prepričanju, da gre le za nesramno komunistično laž. Kljub temu se je ljudi polasčala boleča tesnoba. Občutek gotovosti, varne svobode v varstvu zaveznikov, pridobljene z begom, je plahnel, strah pred negotovo prihodnostjo je vznemirjal zbegana srca, zaupanje do zaveznikov slabelo. Upanje na prihod dragih svojcev s Koroškega, o čemer se je zadnje dni mnogo govorilo, se je spremenilo v skeleče brezupje, v neizmerno žalost in nemir...

Bilo je enega zadnjih majniških dni ali prvih dni junija, okrog Telovega, ko sta kanila v taborišče dva Srba, baje četnika Ljotičeve skupine. Nenadoma je završalo med ljudmi, da pripovedujeta strašne in povsem nemogoče reči: da domobranci in četnike Angleži nasilno in z lažnivo pretnostjo odvažajo z vetrinjskega polja na jugoslovansko mejo in jih izročajo komunistom; da sta tudi onadva bila z njimi vrnjena s prvim transportom, pa se jima je posrečilo ob nekem počitku v Medvodah pobegniti in priti sem. Bila sta tudi že pri predsedniku taboriščnega odbora in mu povedala to zgodbo. Ta jima seveda ni verjel in je takoj opomnil ljudi, naj bodo previdni in naj ne nasedajo lažem, ki jih trosita, ker sta prav gotovo v komunistični službi! Tudi njima je najstrožje prepovedal o tem kaj govoriti s taboriščniki, saj s tem izpostavljata sama sebe v nevarnost pred jezo ljudi.

Tako so se zbrali možje in fantje na posvet in enodušno sprejeli sklep, da je treba trosivca lažnih novic osamiti in preprečiti vsak stik z ljudmi v taborišču. Slišati so bile tudi glasne grožnje. Onadva sta to zvedela, menda tudi slišala grožnje in sta na tihem izginila iz taborišča.

Po telovski procesiji so se ljudje že zbirali v gručo in govorili o tem dogodku. Predsednikove besede in pobeg obeh trosivcev lažnih novic, oboje je dobro vplivalo na ljudi in jih potolažilo. Odločno pa je bilo sklenjeno, vsakomur, ki bi se še drznil priti s podobnim namenom v taborišče, zabraniti vstop, ali pa ga potem pognati iz taborišča — s primernim spominom...

A to je bila nekaka uvodna pesem v silno žaloigro.

Sedmega junija, okrog treh popoldne, je prišel v taborišče mlad fant, Slovenec, precej šibke postave in bledega obraza. (Imena se ne spominim.) Saj so begunci vsak dan prihajali, zlasti iz Slovenskega primorja. A moral je kaj reči, da prihaja s Koroškega in verjetno ga je kak stražar

pri vходу kaj vprašal, kako je z domobranci in četniki na Koroškem, pa je seve po resnici povedal. To je zbudilo nezaupanje pri stražarjih in so se začeli precej surovo obnašati do njega in ga niso spustili noter. Ker pa je le moledoval, je končno poveljnik straže velel nekemu od stražarjev, naj ga pelje k predsedniku svétniku škulju.

Od daleč sem opazil ta prizor in radovedno stopil za stražarjem, ki je vodil fanta proti predsednikovi pisarni. Fant je moral prehoditi že dolgo pot, zakaj kolena so se mu od vidne utrujenosti — in prav gotovo od gladu — kar klecala, česar pri mladem fantu ne vidiš tako kmalu. Obleka mu je ohlapno visela na šibkem telesu, težko da bi bila po njem krojena. Če je torej komunist, ali vsaj njihov podrepnik, bi mu pač ne bilo treba peš in lačnemu hoditi sem. In če je tudi res, kar govori (zakaj bi ne moglo biti? Titovci niso angelci da bi jim ne mogel tega pripisati, Angeži tudi ne), tile stražarji odslej nikomur ne bodo verjeli in bodo vsakega, še tako ubogega begunca nagnali s komunajzarjem. Dokler se novica seveda nekako uradno ne potrdi.

Zato sem stopil k straži pri vходу in jo malo trše prijel zaradi neprijaznega ravnanja s fantom.

— Vejste, gospod, je menda tudi en taák... kot tista Srba, je zapel v čisti dolenjščini.

— „Menda“ še nikoli ni zajca ujel... je premalo, da bi ga mogel že obdolžiti, sem ga poučil in stopil proti taboriščni pisarni, kjer se mi bodo kmalu začele uradne ure; nekoliko bom pa le počakal, da bom videl, kako se bo zadeva s fantom razvila. Zdaj ga zaslišuje predsednik. Ta s svojim odborom ni bil uradni organ angleške uprave, temveč le od taboriščnikov izbran njih predstavnik pred angleškim taboriščnim poveljstvom.³

Pred bližnjo barako se je začela zbirati gruča taboriščnikov in naglo naraščala. Ljudje so verjetno že kaj zvedeli o fantu in njegovih novicah pri stražarju. A niso ostali pred barako, počasi, komaj vidno so se pomikali proti predsednikovi pisarni.

— Kaj ni bilo sklenjeno, da je treba vsakega komunajzarja že pri vходу ustaviti? Zakaj mu niso dali brce ali s kolom po glavi?

Glasovi so postajali čedalje jačji, bolj grozeči.

— Naj le počakajo, da pride tisti dan X ali kako se mu že pravi, pa jih bo vse minilo!

— Psst...! sem jih miril. Ne motite gospoda predsednika, ki prišlega fanta zaslišuje!

³ Prej je taka zasliševanja (a le sumljivih beguncev, ki so zaprosili za sprejem) opravljal šef taboriščne pisarne — campleader. Bil je to neki Hrvat, iz Banata menda. Zaupniki nevidne „obveščevalne službe“ so sporočili odborom, da mož ni zanesljiv in odbor je izposloval pri poveljniku pravico, da zasliševanja odslej opravlja kdo od odbora ali predsednik sam, ki si je mogel poiskati še pomočnika.

— Ali je takega treba še zasliševati? še prepričal jih bo. Ti zlo-deji komunajzarski znajo.

— Mogoče pa fant ni komunist. Počakajmo!

— Kaáj, vi že vnaprej mislite, da ni?! je kričal „Polna luna“ in me srdito gledal. Bog si ga vedi, če niste tudi vi... je previdno zamolčal obdolžljivo besedo. Hotel je kričati še naprej, a so ga ustavili, svareč ga, naj ne bo prenagel.

— Vsa gospôda je z njimi. O, saj jih poznamo, predobro poznamo, to prekleto gospodo iz Ljubljane...

Nastalo je prerekanje, vedno glasnejše. A „Polna luna“ je trdil svoje in malo je manjkalo, da ni nastal pretep.

Nenadoma je vsa gruča utihnila. Ljudje so se umirili in vzdignili glave. Iz predsednikove pisarne je pretresljivo planil močan, čustveno pou-darjen glas:

— Vi... vi... mátis kakóon... komunistični emisar...! Da bi raz-krojili našo edinstvo, duh odpora, borbenost, kajne?...? Sram vas bodi! A tu, pri nas, ne boste nič opravili...! je pela sveta jeza iz razburjenih predsednikovih besed.

Nato se mu je glas potišal in ni bilo mogoče razumeti ničesar več. Le zamolklo je žuborel potok fantovega zagovora ali kaj.

— Ste videli? Je, saj sem dejal! je z vidnim zadoščanjem izbruhnil nemirnež s širokim obrazom in me sovražno ošinil z očmi. Tistile Ljub-ljančan pa še drži z njim!

Ne vem, kako bi se to končalo, če se ne bi ta hip odprla vrata pi-sarne. Predsednik je stopil na prag in skoraj jezno zavpil nazaj v pisarno:

— Bomo že videli!

Potem je z močnim glasom — kar prek ulice — prosil za enega stražarja. Bil je takoj na mestu.

— Prosim, stopi v tretjo barako in reci gospodu N-u, da ga lepo prosim, naj pride sem!

Stražarja je kar vrglo proti omenjeni baraki. Ni pretekla minuta, že se je vrnil z gospodom N.-om.

Predsednik je velel stražarju, naj počaka pred vrati, sam pa se je z gospodom N.-om zaprl v pisarno.

Nenavadni dogodek je močno razgibal ljudi. Ugibali so, kaj naj bi pomenilo vse to — zakaj je potreben tu še gospod N. in še en stražar. Mora biti pač izredno nevaren ta vražji komunec, portuš prekleti — kdove če nima celo orožja pri sebi? Zakaj ga pa straža ni preiskala že pri vhodu? No, s temi bo treba enkrat za vselej pošteno obračunati, v sva-rilo drugim, ki bi se še drznili s takim ali podobnim namenom priti v taborišče. Dobrega namena sovražnik tako in tako nikoli nima.

Dva fanta sta skočila v barako po skrita samokresa.

Po kakih desetih minutah so se vrata vnovič odprla in vsa skupina

ljudi je z napeto radovednostjo pritisnila bliže. Na pragu se je prikazala krepka predsednikova postava. Na licih mu je temno gorela zamodrela rdečica. S težavo brzdan nejevolji so mu trznile ustnice, ko je zagledal nemirno množico pred seboj.

— Poveljniku ne bo prav, da delamo tak hrup, je rekel kakor sebi. Nato se je obrnil k množici in pomirjevalno, vendar mogočno spregovoril:

— Dragi moji! Zakaj se vznemirjate? Nič ni hudega. S Koroškega je prišel neki fant, ki trosi podobne novice kot zadnjič tista dva Ljotičevca.

— Ven z njim...! Poženite ga iz taborišča...! Pa tudi vso gospodo...! je zavrelo med množico.

— Mirno, prosim! je kriknil predsednik zdaj že jezno. Nismo doma! Smo pod angleškim poveljstvom in ne smemo storiti ničesar, kar bi to moglo vznevoljiti. Edino, kar moremo in smemo napraviti, je, fanta dobro izprašati, zaslišati, tako pravimo, in potem izid tega zasliševanja in svoj predlog predložiti poveljniku. Če se izkaže, da je fant v komunistični službi, mu bo poveljnik gotovo odrekel sprejem. Ne smemo biti kot naši nasprotniki, da bi obsojali brez zasliševanja in dokazov. Smo kulturnen narod, ki spoštuje zakone, človeške pravice. In pravite „ven z gospodo“? S katero gospodo pa? Tu, med nami, ni nobene gospode, so le izobraženci, ki nam pomagajo v zadevah, v katerih vi ne morete, ker nimate zadostnega znanja. Gorje narodu, ki nima dovolj izobražencev! Tale gospod N., ki sem ga poklical, je izkušen pravnik in njegovo kristalno poštenje in trezno modrost vsi poznate. Je kmečki sin, kot ste vi in jaz; sam se je z delom na kmetiji ubijal, da si je s krvavimi žulji prislužil kruh in denar za študiranje. Kdor pravi „ven z gospodo,“ je popoln tepec, pa najsi že bo kdorkoli, četudi moj brat. In ta gospod, vidite, nam je zdaj pripravljen pomagati in bo tega fanta po sodnih pravilih zaslišal. Ali naj ga tisti, ki pravi „ven z gospodo?“ še pisati komaj zna! Zato vas lepo prosim, ne vznemirjajte se in potrpite na pravno mnenje, ki ga bo gospod N. dobil iz tega zasliševanja. Prepričan sem, da bo izid tak, kot si ga vsi želimo... Veste kaj, gospod N., stopite s tem fantom kar v tole sobo poleg moje pisarne... stražarja pa ostanita vsak pri enih vratih in ne pustita nikogar noter!

Nekoliko je stisnil oči in gledal po množici, kakor da še nekoga išče. Pogled se mu je ustavil na meni.

— Bodite tako prijazni, gospod V., in stopite še vi z gospodom N.-om v sobo, da boste za pričo — in tudi za mojega zastopnika. Jaz moram namreč zdaj takoj k angleškemu poveljniku, ki me nujno kliče.

Sprejel sem povabilo.

— Izid zasliševanja vam bomo sporočili zvečer po Radiu Svobodna beseda; dotlej bom tudi že zvedel za mnenje ali odlok angleškega poveljnika, je še rekel množici. Prosim vas, razidite se mirno po svojih barakah, ker... angleški poveljnik ne želi takih... nemirnih manifestacij!

Nato je precej vznemirjeno odšel.

Zasliševalec je takoj šel na delo. Stražarja sta zbeganega fanta odpeljala v odkazano sobo, in ko sem vstopil še jaz, oboje vrat od zunaj zaklenila in se postavila prednje.

— Navsezadnje so nas vse tri zaprli, sem se hotel pošaliti, a resnobni zasliševavec se ni dal motiti. Pripravljal si je papir in pisalo; zdaj je bil v svojem elementu. Z resno prijaznostjo je povabil „obtoženca“, naj sede na stol pred njegovo mizo, in ta si tega ni dal dvakrat reči. Z vidnim zadovoljstvom je sedel in se globoko oddahnil. Kazno je bilo, da se je že nekako vdal v svojo neprijazno usodo, čeprav mu je rahlo nadahnjena rdečica na bledih licih razodevala notranji nemir...

Zasliševavec je nekaj časa zamišljeno slonel nad belim listom papirja. Bržkone je iskal med svojimi številnimi izkušnjami najprimernejšo obliko za uspešen potek zasliševanja. Pripomočkov, obrazcev nima nobenih.

Stopil sem k oknu, da bi ga ne motil. Videl sem, kako se je množica na oblastni ukaz stražarjev le nerada, pa vendarle še hitro razhajala in se le v manjših gručah ustavljala pred bolj oddaljenimi barakami.

Mladi „osumljenec“ je že postajal nemiren. Živčno si je z roko segal v lase, se nekajkrat nemirno presedel na stolu, zbegano pogledoval po redkih nepomembnih predmetih v sobi in se končno vprašujoče zagledal v strogi izpraševavčev obraz, ki mu za steno ledene resnosti ni mogel prodreti do skrivnosti premlevanih misli.

Za hip sva se ujela z očmi. Nenavadno me je presunil njegov zaupni pogled. Iz razumljive zbeganosti je vendar živo sijala topla odkritost in zaupanje, da se me je v trenutku polastil občutek njegovega poštenja in dobrega namena. Ne, ta fant ne more biti v službi sovraštva in laži, ne more biti pokvarjenec!

Morda išče opore v meni, ko je že sam in brez vsake priče? Ali pa mi hoče le vsiliti občutek poštenja? Lahko da je že po naravi tako izvrsten igralec, da gledavca prepriča že s svojo igro, mu vcepi sočutje? Če je res to, česar je osumljen, ima pač dobre režiserje za tako igro! Verjetno ima resni izpraševavec tudi to v mislih. Čeprav je fant prikurne zunanosti in se mirno in vljudno vede, ga to ne sme zapeljati. Kdove kakšnega premetenega aktivista ima pred seboj? Njegova naloga vsekakor ni zavidljiva.

In naposled — kaj naj čaka fanta, če se izkaže njegovo poslanstvo v prid rdečim? Predsednik ga bo izročil poveljniku in ta ga bo v najslabšem primeru dal za nekaj dni zapreti z ukazom, da mu nihče ne sme lasu skriviti, nato ga bo pognal iz taborišča. Potem mu ne bo treba neš hoditi do meje, brž bo našel kakega rdečega „tovariša“ med Lah in bo kar naglo v svojem rdečem raju. S slabo izpolnjeno nalogo, to je res... ali pa jo bo skušal z večjim uspehom opraviti v kakem drugem taborišču...

A če se izkaže, da so njegove novice resnične? Kar stisne se mi srce ob težki misli...

Končno zasliševavec le vzdigne glavo in se z ostrim pogledom zapiči v fantove oči.

— Predvsem vas moram opomniti, da morate govoriti samo in čisto resnico!

— Da. Bom. Lahko tudi prisežem!

— Poštenemu in resnicoljubnemu človeku ni treba prisegati. Zlasti ne vernemu, ki se zaveda vseobče pričujočnosti božje in mu je zato lažno govorjenje greh. Posebno še, če gre pri tem za trošenje vznemirljivih „novic“, ki morejo povzročiti težke posledice pri ubogih, prevaranih ljudeh. Komur pa je laž le sredstvo za doseg nepoštenih namenov, temu je tudi najsvetejša prisega le eno od teh sredstev in mu pomeni le dobro delo, storjeno v prid tako imenovanega novega reda in torej ni zanj nikakšen greh.

— A jaz nisem eden od njih! je prepričevalno vzkliknil fant. Nisem komunist in tudi nikoli ne bom. So mi preveč hudega storili — pa tudi iz verskega prepričanja biti ne morem.

— Upajmo, da je tako. A prosim vas, odgovarjajte le na moja vprašanja, nič drugega! ga je opomnil z vso strogostjo.

— Prosim..., je vdano odgovoril fant in se s stolom nehote pri-maknil k mizi.

Začetna vprašanja so se nanašala na fantove osebne podatke. Na vsa je brez kakršne zadrege jasno in mirno odgovarjal. Kakih listin za dokaz seveda ni imel. Tudi o pomembnejših ljudeh v njegovem domačem kraju je vse vedel. In nato, kako je doživel vojno, okupacijo, komunistično revolucijo. Imel je dva brata pri domobrancih. Še zelo mlad je pristopil tudi on. Natanko je povedal, kdo je bil njegov neposredni in bataljonski poveljnik. Ob koncu vojne se je s svojo četo umaknil na Koroško, preživel kake tri tedne na vetrinjskem polju, kjer so se — neoboroženi — urili v vojaških vajah, dokler —

— Za zdaj počakajte nekoliko! Boste pozneje nadaljevali, ga je ustavil g. N. in se vprašujoče obrnil k meni. kot bi hotel reči: Si slišal? Fant, je bister, odgovarja hitro in gladko. Ali je to naravno ali naučeno — to je vprašanje. Lahko da so mu vse te podatke napisali in se jih je naučil na pamet... Dokazov zanje nima nobenih. Morda jih je kje iz previdnosti skrnil? Naj mu torej verjamem na pošten obraz, ki ga kaže — ali le hlini, igra?

Razumel sem ga, a nisem vedel, kaj naj bi mu rekel, čeprav me je fant že kar osvoil in prepričal o svoji odkritosti.

Ker si je vprašanja in odgovore po vrsti zapisoval, ga je začel vnovič „vrteti“, izpraševati križema, ne več po prejšnjem vrstnem redu. Tudi zdaj je dobil po vsebini enake odgovore. Pa je še vedno bil v zadregi... Hm...!

Morebiti je fant svojo novico od drugih izvedel in jo tako, kot jo je prejel, brez slabega namena pripovedoval drugim. S tem se njegova „krivda“ seve bistveno spremeni, olajša ali je celo nima...

(Bo še)

J. V.

V spomin!

V letošnjem žalnem mesecu juniju je bila smrtna žetev med našimi rojaki v Argentini zelo bogata. Zapustilo nas je več odločnih protikomunističnih borcev in sodelavcev.

Dne 2. junija 1970 je umrl sodelavec Slovenske legije **France Golob**, bivši šef tehničnega oddelka kurilnice v Ljubljani. Med vojno je redno dal vodstvu Slovenske legije poročila o vojaških transportih in o delovanju komunistov in njihovih sopotnikov med železničarji. V emigraciji se je živo zanimal za delovanje bivših protikomunističnih borcev.

Dne 21. junija 1970 je umrl **Jože Jonke**, velik socialni delavec in protikomunist vse svoje življenje. Bil je med ustanovnimi člani Slovenske legije. Med vojno in komunistično revolucijo se je z vso dušo posvečal protikomunistični propagandi, zlasti med delavci. V emigraciji je bil med ustanovitelji Družabne Pravde, ki že skoraj 25 let pobija lažne temelje komunističnega reda ter širi in zagovarja krščanski socialni red. Z velikim veseljem je spremljal delo DSPB in vestno je prebral vsako številko Vestnika.

Dne 23. junija 1970 je umrl **Ignacij Magdič**, doma iz Prekmurja. Od leta 1925 dalje je bil uslužbenec ljubljanske mestne občine. Takoj po ustanovitvi domobranstva pa se je uvrstil v njegove vrste in bil telefonist pri posadni četi v Ljubljani. Do zadnjega diha je ostal odločen protikomunist.

Reden bralec Vestnika in prijatelj DSPB je bil tudi zdravnik **dr. Ivan Kačar**, ki je umrl 25. junija 1970. Zaradi svojega globokega verskega in narodnega prepričanja je bil tudi odločen protikomunist in je zato tudi zapustil domovino, ko so jo komunisti okupirali, ter se izselil v Argentino.

Dne 26. junija 1970 je umrl **Jože Rome**, doma iz Stare vasi pri Grosupljem, bivši knjigovodja pri Gospodarski zvezi v Ljubljani. Med revolucijo je bil častnik pri Slovenskih narodnih stražah na Primorskem. Izselil se je v Argentino, kjer je pridno javno deloval in se trudil, da bi prišlo do sprave med borci.

Vsem pokojnim naj Bog nakloni večni mir in pokoj!

Starešinstvo Društva slovenskih protikomunističnih borcev v Argentini je poslalo vodstvu Slovenske kulturne akcije protestno pismo, ker je v junijski številki „Glasa“, v svojem poročilu o uprizoritvi odrske suite Kri in kamen imenovala s Koroške vrnjene junake „nekomuniste“, dočim so v resnici bili protikomunisti.

Martin Fierro — slovenski ponos

Slovenski prevod Martina Fierro, največje in najznamenitejše argentinske pesnitve, ki jo je v preteklem stoletju napisal José Hernández, je velik slovenski kulturni dogodek. Velik bi bil ta dogodek tudi, če bi prevod izšel v domovini, še mnogo večji je, ker je izšel v zdomstvu brez domače državne pomoči.

Osemnajstim prevodom v tuje jezike se je sedaj pridružil še devetnajsti — slovenski. Soglasno mnenje nepristranskih strokovnjakov je, da je ta slovenski prevod Martina Fierro, ki ga je napravil pesnik dr. Tine Debeljak ob sodelovanju gospe Danice Petričkove, odličen, da je zadet duh in ritem originala, ki je poln značilnih gaučevskih izrazov in da bralec nima občutka, da bere prevod, ampak originalno slovensko pesnitev.

Kar pa je pri Slovencih in še bolj pri Argentincih vzbudilo presenečenje in vidno občudovanje, je razkošna zunanja oblika in oprema knjige. Velika oblika knjige z dvojnimi listi (česar argentinski knjižni trg ne pozna), odlične reliefne ilustracije akad. kiparja Franceta Ahčina, risbe folklornih motivov arh. Jurija Vombergarja, fotografije Janka Hafnerja, trikolonski barvni tisk slovenske tiskarne Vilka Čeča — ne prekaša vsega, kar smo Slovenci do sedaj izdali v zdomstvu, ampak prekaša tudi vse ostale prevode in celo argentinske izdaje. Ta knjiga je resnično v ponos slovenski emigraciji in smo se z njo Slovenci predstavili špansko govorečemu svetu kot visoko kulturni narod.

Vsebina Martina Fierro, ki ga strokovnjaki postavljajo v isto vrsto s Homerjevo Iliado in Odisejo ali s španskim Mio Cid ali z epom o Nibelungih, je opis življenja gavča, vrstnika severnoameriškega cowbov-a. Vsebuje 7.200 verzov v rimanih španskih kiticah, ki so v prav takih kiticah prevedeni v slovenščino.

Posebne pohvale je vreden tudi uvod v knjigo. Uvod je napisan v slovenskem in španskem jeziku. V uvodu je kratek, na nevsiliv in preleden način podan zemljepisni in zgodovinski oris Slovencev. Popisan je tudi prihod Slovencev v Argentino. Posebej je omenjen tretji val slovenskih emigrantov-protikomunistov, ki se je usmeril v Argentino po drugi svetovni vojni.

Prevod Martina Fierro je resnično slovenski ponos. Naše organizacije, ustanove in posamezniki, ki žele obdarovati svoje špansko govoreče prijatelje, naj jim darujejo to knjigo, ki jih bo seznanila s Slovenci in dvignila ugled slovenskega naroda in še posebej slovenske protikomunistične emigracije.

Narte Velikonja: ZANKE

Slovenska kulturna akcija je za 25-letnico smrti pisatelja Narteja Velikonje izdala kot svoje 70. izdanje zbirko njegovih črtic in novel z naslo

vom Zanke. Gradivo za to zbirko je pisatelj izbral sam še pred drugo svetovno vojno. Sedaj pa je te novele uredil in napisal sklepno besedo dr. Tine Debeljak.

Prav je storila SKA, da je počastila pisatelja-mučenika Velikonjo s tem, da je objavila nekaj njegovih odličnih literarnih del. S tem je nekako simbolično počastila vse slovenske kulturne delavce, ki so — kot npr. Balantič Hribovšek — vzeli puške v svoje roke, da branijo slovenske svetinje, ali pa so z govorno ali pisano besedo — kot je to storil Velikonja — pobijali zlo, ki je hotelo uničiti verni slovenski narod. Vsi trije so sedaj pri Očetu, kateremu so bili zvesti do smrti.

Ni Vestnikova naloga pisati literarne kritike. Z veseljem pa omenja leposlovna in znanstvena dela tistih avtorjev, ki so imeli in še imajo iste ideale, za katere so se borili in tudi dajali svoja življenja naši protikomunistični borci. In eden izmed takih mož je bil Velikonja, čigar knjiga je sedaj med nami. Knjiga vsebuje naslednje črtice oz. novle: Francka, Tončka, Rezika, Pomlad, Na kliniki, Na hodniku, Zanka, Rjava sled, Epilog, Kras, Moje literarne lavorike, Moj nekrolog. So to globoke psihološke zgodbe, lepi krajevni opisi (npr. Kras), humoristične črtice (Moje literarne lavorike in Moj nekrolog), ki pokažejo Velikonjo v neki drugi luči kot smo ga bili doslej vajeni videti. Ni bil velikan samo kot človek načel, vere in velike slovenske zavesti, ampak tudi velik slovenski literat, čeprav mu je svojčas Lev Detela odrekal literarne sposobnosti. Z usmrtitvijo Velikonje so napravili komunisti eno svojih najsrამotnejših dejanj.

Dr. K.

Matica mrtvih – IV. zvezek

Četrti zvezek Matice mrtvih je izmed vseh štirih zvezkov najobširnejši. Obsega 327 strani malega formata in vsebuje naslednja poglavja: Vračanje Slovenske narodne vojske iz Vetrinja s pregledom transportov, s katerimi so bili naši vojaki in civilisti izročeni partizanom. Na kratko so tudi omenjene vesti o vračanju SNV. Te vesti so bile tedaj tako pomanjkljive, da je šele dr. Janežev pričevanje zavrnilo vse dvome glede vračanja. Omenjen je tudi obisk fieldmaršala Aleksandra, ki je odredil „novarmadni postopek“, po katerem „Noben Jugoslovan ne bo vrnjen v Jugoslavijo ali izročen jugoslovanskim četam proti svoji volji.“ V tem poglavju je tudi navedeno mnenje dr. Valentina Meršola o tem, zakaj se je izvršilo vračanje slovenskih domobrancev.

Drugo poglavje opisuje usodo novomeških domobrancev, ki so se preko Radeč pri Zidanem mostu umikali na Koroško. Velika večina teh domobrancev in civilistov, ki so se jim pridružili, ni dosegla Koroške in je bila pobita.

Tretje poglavje govori o zajetju okoli 500 domobrancev in civilnih beguncev v Tržiču, ki so bili pomorjeni deloma v Crngrobu deloma v Lubniku.

V četrtem poglavju je orisan pomor domobrskih ranjencev, ki spada gotovo med največje in najsramotojše komunistične zločine, podoben onemu v turjaškem gradu, kjer so umorili vse ranjene vaške stražarje.

Sledi poglavje o pomoru civilistov. Računajo, da je bilo v maju in juniju leta 1945 pomorjenih prav toliko civilistov kot domobrancev. Komunisti so torej že po končani vojni pobili okoli 25.000 slovenskih vojakov in civilistov; mnogo tisoč pa so jih pobili med vojno in pozneje od junija 1945 dalje.

V knjigi so nato navedena tudi vsa večja morišča na Slovenskem.

Na straneh 67 do 313 pa so navedena imena iz Vetrinja vrnjenih in pomorjenih slovenskih domobrancev, četnikov in civilnih beguncev. Teh imen je 5819. Ostalih imen zaenkrat ni bilo mogoče ugotoviti. Ali ni to pravi rodomor (genocid), ki se je izvršil nad slovenskim narodom in so ga izvršili komunisti?

Naj bi čim več te umerjeno in objektivno napisane knjige šlo preko meje v domovino.

Sm R

Meddobje XI – I

Izšla je prva številka enajstega letnika Meddobja, naše najboljše zdomske splošnokulturne revije. Vsebuje: Spominski članek ob 25-letnici (France Papež), Na blaznih poteh (France Balantič — šest na novo odkritih sonetov), Čez mejo (Frank Bukvič), Resničen sen in Od pen do pen neskončnega (Vladimir Kos), Religiozna problematika v luči sodobne psihologije (Alfonz Čuk), Cerkev in problemi latinske Amerike (Mirko Gogala). Dalje vsebuje ta številka tudi kritike in presoje: Tine Debeljak piše o novi izdaji Balantičevih pesmi pri Mohorjevi družbi v Celovcu. I. D. in Anton Kacin poudarjata pomen in vrednost Brunnovega velikega dela o dr. J. E. Kreku „Srce v sredini“. Sledi članek „Problem kulturnega ustvarjanja v našem času“, ki ga je napisal Lev Detela, ki naj bi — po našem mnenju — ne imel mesta v Meddobju zaradi svojih svoječasnih izpadov zoper Velikonjo, domobranstvo in slovensko katoliško Cerkev.

Sm. R.

Odmevi na knjižico o slovenski tragediji

Prvi odmevi na knjižico „The Slovenian Tragedy“ (Slovenska tragedija), ki sta jo sestavila Otmar Mauser in Jože Melaher in jo je izdala Zveza društev slovenskih protikomunističnih borcev, so zelo razveseljivi. Knjižica je dosegla zaželjeni uspeh in je prodrla skozi zaveso zakrknjenega molka o dogodkih, ki so se odigrali takoj po vojni v Evropi. Več časopisov je že poročalo o knjižici, Zveza in oba avtorja so dobili že več pismenih in telefonskih zahval in čestitk. Prvi se je oglasil kanadski minister brez listnice in član federalne vlade Otto E. Lang in je v svojem zahvalnem pismu zapisal, da je knjižica zelo informativna (very infor-

mative) in da jasno prikazuje slovensko tragedijo. Za knjižico se je toplo zahvalil tudi senator C. W. Carter in pravi med drugim: „Kakor Vi, tako tudi jaz grajam dvojno merilo mednarodnih ustanov, ki vselej poudarjajo le zločine, storjene s strani ameriških in angleških vojnih sil, popolnoma pa molče o zločinih in pokolih storjenih od vojaških sil komunističnega sveta.“

Dalje so se za knjižico zahvalili in čestitali Otmarju Mauserju g. Allan J. Mac Eachen, minister za emigracijo v kanadski federalni vladi, g. Bryce Mackasey, federalni minister za delo, g. Luis V. Manrara, predsednik Kubanskega komiteta v emigraciji, in drugi. Tudi mnogi slovenski javni delavci so se oglasili in čestitali avtorjema k lepemu, važnemu in zaslužnemu delu.

DRUŠTVENE NOVICE

BUENOS AIRES

Zahvala zveznega predsednika Karla Mauserja

Naš zvezni predsednik Karel Mauser je po povratku na svoj dom v Clevelandu poslal odboru DSPB v Buenos Airesu naslednje pismo:

„Dragi borci in prijatelji. To pismo je namenjeno odboru DSPB v Buenos Airesu in vsem članom. Vsem sem namreč dolžan zahvaliti se za veliko prijaznost in veliko ljubezen, ki ste mi jo izkazovali. Tam na tisti prijateljski večerji pri prijatelju Urbančiču kot na skupnem kosilu na Pristavi bi rad še veliko povedal, pa mi je bilo grlo kar nekam zadržano. Rečem, da mi bo poleg srečanja z mladino srečanje z vami eden najlepših spominov na tiste dni bivanja v Argentini. Odboru in vsakemu članu posebej najlepša hvala. Težko mi je, da vam vsega tega nikoli ne bom mogel povrniti.

Vesel sem, da smo skupaj tako lepo počastili spomin naših junakov in mučnikov in proslavili moč in zmagoslavje Duha, ki je gorel v tistih časih v njihovih srcih in ki mora sedaj goreti v naših srcih.

Še enkrat najlepša hvala vam vsem za vso ljubeznjivost. Moja iskrena želja je, da drug drugemu zaupamo, da drug drugega spoštujemo. V tem je največja sila.

Z iskrenimi pozdravi Vaš

Karel Mauser

Lepo prosimo vse člane in naročnike Vestnika, da poravnajo članarino oz. naročnino. Vestnik bo lahko izhajal same, ako bodo člani in naročniki tudi redni plačniki.

SKLIC OBČNEGA ZBORA

Cleveland, 19. avgusta 1970.

Vsem odbórom Društev slovenskih protikomunističnih borcev in članom glavnega odbora ZDSPB.

Po pravilih Zveze DSPB (poglavje IV., čl. 10), Glavni odbor ZDSPB sklicuje 14. redni občni zbor Zveze DSPB za v soboto, 5. septembra 1970 ob 8 zvečer v Clevelandu, Baragov dom, 6304 St. Clair Ave.

- Dnevni red: 1. Branje zapisnika 13. rednega občnega zbora.
2. Poročila funkcionarjev glavnega odbora.
3. Poročila delegatov Društev SPB.
4. Razrešnica in volitve novega odbora.
5. Predlogi in slučajnosti.

Po pravilih Zveze DSPB se udeležujejo Društva SPB občnih zborov Zveze po opolnomočenih delegatih. Zato prosimo vse odbore DSPB, da nam sporočijo imena delegatov, ki bodo zastopali njih društva na občnem zboru Zveze.

Zveza si še vedno prizadeva, da se vsi protikomunistični borci združijo v eno organizacijo. Prosimo za nasvete in predloge, kaj naj še storimo, da se to doseže.

Za Glavni odbor Zveze DSPB:

Jože Melaher, l. r.
tajnik

Karel Mauser, l. r.
predsednik

Zahvala Zedinjene Slovenije

Ob zaključku veličastnih proslav 25-letnice naše narodne tragedije in našega zdomstva izrekamo zahvalo vsem, ki so nam bili pri pripravah in izvedbi v pomoč, bodisi moralno ali materialno; vsem in vsakemu posebej, ki so delo spremljali in se proslav udeleževali, vsem, ki so dvigali duha in se trudili, da bi bil 25-letni spomin in 25-letno zdomstvo trdna opora naši mladini in kašžipot naši slovenski družini v bodočnosti.

Predvsem se zahvaljujemo pripravljalnemu odboru in njegovemu predsedniku prof. L. Horvatu in našemu dragemu gostu pisatelju K. Mauserju, ki se nam je ves posvetil v času bivanja med nami in si svoje potovanje kril z lastnimi sredstvi. Nadalje se zahvaljujemo Dušnemu pastirstvu, Svobodni Sloveniji, ki je skrbno spremljala in poročala o proslavah, vsem slovenskim domovom za vse njihovo sodelovanje, potem vsem pevskim zborom, in posebej njihovim dirigentom, Slovenskemu gledališču, gledališkemu odseku SKA, našim šolam in učiteljstvu, Slovenski dekliški organizaciji, Slovenski fantovski zvezi, Mladinski vezi in SKAD-u.

Bog plačaj vsem in vsakemu posebej!

Zedinjena Slovenija

D A R O V I

V Invalidski sklad so darovali:

Jakob Maček, Argentina	pesov	3000.—
(v zahvalo Bogu ob 50 letnici poroke)		
Č. g. Jože Rott, Argentina	pesov	300.—
Janez Znidaršič, Argentina	pesov	500.—

V Tiskovni sklad so darovali:

Janez Tršan, Argentina	pesov	300.—	
Vinko Levstik, Italija	10 švicarskih frankov in 10 švedskih kron		
Nace Hren, USA	dol. 5.—	Z. N., USA	dol. 1.50
Lojze Drobnič, USA	„ 1.50	Cveto Sekne, USA	„ 30.—
Janez Sever, USA	„ 5.—	Franc Kuhelj, USA	„ 3.—
Rudi Kolarič st. USA ..	„ 1.50		

V Jubilejni sklad so darovali:

Udeleženci občnega zbora v Clevelandu	dolarjev	111.—
---	----------	-------

VSEBINA: Slovenski duhovnik — V nočeh brez spanja (Pozničeva) — Pozitiven protikomnizem (Rudi Braz) — Ljubeljski predor (Ludovik Puš) — Nekomunisti in protikomunisti — Spominske proslave ob 25-letnici vetrinjske tragedije — Kdo je odnehal in kdo zmaguje (Franc Zorec) — Mantis kakoón (J. V.) — V spomin! — Nove knjige: Martin Fierro; Narte Velikonja, Zanke; Matica mrtvih IV; Meddobje XI/1; Odmevi na knjižico o slovenski tragediji — Društvene novice — Zahvala Zedinjene Slovenije.

IZŠEL JE II. ZVEZEK KNJIGE

Franc Izanec
ODPRTI GROBOVI

Knjiga vsebuje:

ČRTEŽ Bele krajine v letih groze 1941—1945;

NAD 20 PRICEVANJ oseb, ki so same doživljale komunistično grozo in klanje;

DOKUMENTARNE fotografije žrtvovanih;

OPIS MNOŽIČNIH GROBIŠČ in žrtev.

Ob petindvajsetletnici mora knjiga v vsako slovensko hišo.
Dobite ja lahko v Slovenski hiši v Dušnopastirski pisarni,
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires.

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 1.036.986 - 16/2/1970
Ramón Falcón 4158, Bs. As.